

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker (stijers): Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr J. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Luman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr F. C. Meijer, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thij, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 38000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenl. en Ned. Indië f7.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.
Advertentie: 35 ct. p. r. Familieberichten 35 ct. p. regel.

INHOUD: De vrijmaking van de taal der Kerk. V (slot).
— Uit de Schrift: De leestelling der Wereld (Richt. 5:31a).
— Kerkelijk Leven: De Zeeslang. Van twee recensies.
— Kuiperbibliografie. LIV. — Uit het Pol. en Soc. Leven.
— De vrijmaking der vrije school bedreigt. II. — Zending en Evangelisatie: Chr. Tehuis voor blinden. — Perschoonw. — Boekbespreking — Kerknieuws.

DE VRIJMAKING VAN DE TAAL DER KERK.

V. (Slot.)

De kerkelijke taal deelt in de rechten der „christelijke vrijheid“, wanneer men dit woord maar recht verstaat. Inzonderheid het talenwonder van het Pinksterfeest bewijst, dat ook in deze dingen de bevestiging van de Nieuw-Testamentische „bedoesing“ ligt.

Vrijmaking van de kerkelijke taal uit gebondenheid kan ook bepleit worden met een beroep op Christus zelf, die zich van de gewone volkstaal bedient, in tegenstelling met de rabbijnen, die een aparte taal zoeken voor heilige dingen; en eveneens met een beroep op Paulus' Corinthierbrieven, het karakter van het N.T. isch Grieksch, en de preekmethode der eerste christelijke zendingen.

Door de Roomsche kerk is dit beginsel vengerzids losgelaten, anderzids praktisch erkend en toegepast, beter dan onze vadersen deden. De historische bewijs, dat toepassing van dit beginsel voor de Roomschen vrucht heeft afgeworpen.

Van de consequente toepassing van het beginsel der vrijmaking van de taal der kerk is geen gevaar te duchten voor het heilige karakter van den predikdienst. Want negatief bewijst de onmacht van andersdenkenden, dat de gedachte alleen de taal vormt en alle opzettelijkheid te kort schiet. En positief geldt de eisch, dat hier niemand, evenmin als in ander opzicht, zich van de eischen der Christelijke vrijheid moet afmaken uit vrees voor ongebondenheid; want dat is in 't wezen der zaak zondige gemakzucht onder den schijn van ernstige waakzaamheid.

Men zal, na al het bovenstaande, wel begrijpen, dat het op dit standpunt geen zin heeft, aan iemand, die zegt, hoe het niet moet, de triumfantelijke vraag voor te leggen, hoe het dan eigenlijk wel moet en of hij dat dan asjeblijft ook maar eens zeggen wil!

Heeft iemand ooit een wetboek kunnen geven, regerende de rechten en plichten der christelijke vrijheid voor een bepaalden tak van christelijken dienst? Wie hier zou komen aandragen het gebod op gebod, regel op regel, hier een weinig, daar een weinig, dien is voor de christelijke vrijheid verzeefs het pleit gevoerd. Ja, ja, gebod op gebod, regel op regel. Maar indien het waar is, dat de profeet Gods, die deze woorden populair gemaakt heeft en tot den rang van gevlengeld woord heeft verheven, dat heeft gezegd in zijn hebreuwsch om het gewauwel van dubbelslaande dronkemans tong met fijnen smaak na te bootsen:

„sawlasaw, sawlasaw, kawlakaw, kawlakaw;“

en indien het waar is, dat wij, gereformeerde dominees, zulk een klanknabootsing op den preekstoel niet zouden aandurven, ja, dat we kwalijk deze profetische proeve van fijnheid van geïnspireerd zeggen kunnen reciteeren zonder 'n bloesje van: neem-me-nou-maar-niet-kwalijk; dan is juist in den zó tot ons gekomen TERM reeds de dwaasheid van den deftig doenden dominee van taalgehoed op taalgehoed, taalregel op taalregel, hier een weinig stijfheid, daar een weinig statigheid, zonder eenige deftigheid en toch met alle waardigheid veroordeeld. Wij moeten consequent zijn, ook in ons geloof aan de „verbale inspiratie“. Ik zeg, dat misschien met 'n tikje ironie; maar de historie is er ook zoo boordevol van. En als de vadersen altijd met het hebreuwsch komen aandragen in hun stichtelijke redenen, waarom dan de zonen ook niet zoo'n enkel keertje?

Waarlijk, verder gaan dan het algemeene kan niemand; en vooral: mag niemand.

Wat het negatieve aangaat, en evenzoo voor het positieve, zijn er enkele algemeene regelen, die ieder vinden kan. Maar voor het overige moet de

geheiligde persoon van den prediker zijn eigen stijl hebben, zal zijn taal levende taal zijn.

Inzake het negatieve zou ik willen zeggen: laat ons breken b.v. met den eisch, om te preeken in de taal van de „Statenvoerzetting des Bijbels“. Constantijn Huygens, de man der psalm bewerking, kon aardig omspringen met de taal; b.v. in deze woordspeeling, rakende de roomsche mis en de vereering van den tot goddelijke eerbewijzing aangeboden ouwel onder hen,

... die dy, hum' grooten Voeder.

Doen sterven in hum' voeder,

Doen leven, naer den dood,

En maken die 'thaer geeft, haer dagelickse brood!“

Maar de man, die zóo handig kan spelen met de taal, wordt door al te preciese navolging der Statenvoerzetting, straks onbegrijpelijk onhandig:

Die pijlen van ons heri, de schichtighede geheden

Die wy van dus beneden

Doen stijgen tegen 't steil

Van Dyn' onsenickheids onafgesilde pail.

Die kalveren onzer lippen konnen niet geraken

Dyn' oore te genaken....“

En wie Hosea 14:3 kent, heeft de ietwat snorkende verzekering van Busken Huet, dat er heusch geen drukfout in 't spel is, niet nodig. Toch moeten we hem toegeven:

„het is de kromspraak van een aartsvaderlijk hollandsch dichter, die in den kring der zijnen, bij het ontbijt en het avondbrood, gewoon is een kapittel uit de joodsche Profeten voor te lezen of aan te hooren.““

De fout zit dan niet in die „joodsche Profeten“, gelijk Busken Huet ze noemt, maar in den man, die een oostersch beeld met zuiver oostersch coloriet zóo maar indraagt in een westersch rijm, en dan nog wel met omhuiging van de beeldspraak zelf. En dat gebeurt nóg honderdmaal. Vertalen wil meer zeggen, dan: woorden overzetten; het houdt ook in den plicht, om de gedachten uit te drukken in woorden, die de kleur dragen van den kring, waarvoor de vertaling bestemd is. Tegen dien eisch heeft de Statenvoerzetting gezondigd, zeer vaak. Wij behoeven die zonden waartij niet over te doen. Dat behoeft niet in een bijbelvasten tijd. Het behoort nog minder in een allesbehalve bijbelvaste periode. En het is allerminst noodig, het is zelfs onbarmhartig, het is onpedagogisch, dat te doen in een tijd, die bezig is aan een nieuwe bijbelvertaling ook voor ons eigen gebruik. Voorzeker, een man als Huygens met zijn tot God genakende of niet genakende „lippenkalveren“ verbeurde het recht, de Roomschen te hekelen in het rijm van Trjntje Kornelis, door haar in Antwerpen te brengen aan den voet van een roomschen kansel, welks prediker in Antwerpsch dialect preekt,

... in vergelijking waarvan zelfs het plat noord-hollandsch der heldin ... naar hemelval zweemt!“

Want dat dialect, hoe op zichzelf afkeurenswaard, is meer naar den eisch, dan een taal, die oostersche loten ent op westerschen stam, en dat dan nog wel zóo onhandig.

Opzettelijk noemde ik even de kwestie van een betere bijbelvertaling. Het is toch eigenlijk betreurenswaardig, dat, als de ééne dominee van de fiets valt, de andere warempel als de kippen erbij is, om weer eens op te hulen, dat wij hier geen blijvende stad hebben; een tekst, die aan alle ziekenhuizen bij elkaar nog geen illustratie ontleenen kan, eenvoudig, omdat hij heel wat anders bedoelt. Zoo ook is het m.i. niet aan te raden, zonder nadere omschrijving te spreken over „de achterste deelen des Heeren“, want niet ieder denkt

²⁾ Biddaghabede, M DC XXIV.

³⁾ Biddaghabede.

⁴⁾ Cd. Busken Huet, Het Land van Rembrandt, Haarlem, 1901, II, 1. 118.

⁵⁾ a. w. bl. 120, 119.

daarbij direct aan Ex. 33²⁾, en voor een gemeente, die uren lang hoort preeken over al duizendmaal verklaarde woorden, mag een aanhaling van een thans minder gewenschte taalvorming der Dordtsche vadersen niet zonder meer als gevlengeld woord dienst doen. Kortom: wij moeten niet in Statenvoerzettingen spreken gaan, want de tijd komt — gelukkig — dat de nieuwe vertaling ons den zoeten cadans ontnemen gaat van „de oude palen, die men niet moet teruggzetten“, van de geloovenden, die „niet haasten“, van den „wensch aller heidenen“, van Sion, dat „door recht verlost“ wordt; om van zeer veel andere dingen nu maar te zwijgen, die alle door een betere vertaling worden weggevaagd.

Intusschen dient men scherp te onderscheiden tusschen de taal van een „overzetting“ en die van den bijbel zelf. Wie in bijbeltaal spreken kan, die doe het. Maar hij bedenke, dat bijbeltaal niet is: een aanenrijging van bijbeltermen. Als de meest vlakke, dorre prozast en didacticus zijn rede „doorspekt“ — men kan de spraakmakende gemeente dankbaar zijn voor haar qualificatie — met de lyriek van dichterlijke beelden, dan doet hij de poëzie van den bijbel onrecht en helpt toch ook zijn proza niet. Wie b.v. elk oogeblijk de prachtwoorden der donologie:

„die den hemel hebt tot uw troon en de aarde tot een voetbank uwer voeten“

bij de hand heeft, moest eens nadenken over de vraag, of men om de haverklap in zijn vlakke conversatie rammelt met Da Costa-termen, om bij dezen geliefden zanger te blijven. Als hij antwoordt: neen, dan is er plaats voor het wederwoord: Da Costa is veel, maar een bijbel-dichter is meer. De worstmakende mensch „doorspekt“ zijn roode vleesch met witte glimstukjes; maar hij heeft „het beest“ dan ook eerst morsdood gemaakt. In het levend lijf was vleesch bij vleesch, spek bij spek. En zoo blijve proza bij proza en poëzie bij poëzie. Een „doorspekte“ rede is ten slotte toch niet meer levend, niet naar de natuur. Wie onder de „geliefden“ van de predikatie heeft niet „van de jonkheid aan“ in de kermisweek erop kunnen rekenen, dat de „tenten der ijdelheid“ weer op de proppen kwamen? En toch — waar zijn bij onze moderne kermessen de tenten en waar is in den bijbel deze qualificatie? Men kieze een term, die meer in de kraam der wijsheid te pas komt tegenover de zóo uitgekraamde kramen der ijdelheid.

Hiermee is ook tegelijk de vraag beantwoord, of men Jezus moet navolgen. Al is op het stellen van dezen eisch eens iemand gepromoveerd⁶⁾, we mogen, dunkt me, in zijn algemeenheid hem vrij bestrijden. Christus' werk was een ander dan van den prediker in Christus' kerk; en Hij, die zich geeft naar Zijn tijd en Zijn plaats, zou in een anderen tijd en op een andere plaats zich ook anders hebben geuit. Wel kan natuurlijk in de grondgedachten Christus onze eenige leermeester zijn; maar een model mag Hij ons nooit worden. Een leermeester leeft, een model is dood. Een leermeester gaat met ons mee, een model blijft onbeweeglijk staan. Wie Christus tot model kiest, onteert den Profeet Christus.

Ten slotte zou ik — met voorbijgang van andere dingen — nog willen opmerken, dat de kerk ook niet een kunst-taaltje scheppen mag. Haar taal zal precies als die van den bijbel, nooit met de eischen der aesthetiek in conflict leven, zoolang ze goed is; doch een opzettelijk product van aesthetische dictie mag haar taal evenmin worden als de bijbel zelf „litteratuur“ bedoelt te zijn. De kunstenaar, de artist.... 't is nog maar kort geleden, U weet wel, van Kees Meyer:

De kerk, aldus Kees Meyer, is als een bloem, die verliest neerligt en een geur van ontbinding verspreidt. Zij is een instelling, die een afgesloten tijdperk nog een tijdje overleeft, volgens de wet der tranigheid. Zij staat als een onthuterd overblijfsel

⁶⁾ G. B. J. van Eyk, Dissertatio Theologica de Jesu Christi eloquentia oratori sacro imitanda.